

Správa z konferencie Technologie za horizontem událostí

Report from the Conference Technology Beyond the Event Horizon

Patrícia Dudíková

Dátum: 25.–26. január 2023

Miesto: Katedra filozofie, Filozofická fakulta, Masarykova univerzita

Odkaz na program: <https://filozofie.phil.muni.cz/konference/tzhu>

V termíne 25. a 26. januára 2023 sa na Katedre filozofie Masarykovej univerzity v Brne konal prvý ročník interdisciplinárnej konferencie s názvom Technologie za horizontem událostí. Konferenciu organizovala Katedra filozofie a jej doktorskí študenti v spolupráci s Centrom pro enviromentální a technologickou etiku Filozofického ústavu Akademie věd České republiky v Praze. Cieľom konferencie bolo podnietenie interdisciplinárnej debaty na tému exponenciálneho rastu technológií, ich využitia, budúcnosti, problémov a rizík. Medzi prednášajúcimi boli okrem filozofov i odborníci z oblasti vzdelávania, informačných technológií, práva či konštruovania. Konferencia tak vytvorila priestor pre stretnutie odborníkov z technologických odborov s odborníkmi z humanitných oblastí.

Program konferencie bol rozdelený do dvoch dní. V stredu 25. januára od 9.30 mali účastníci možnosť vypočuť si deväť príspevkov v štyroch blokoch s ukončením prvého dňa konferencie v 18.20. Kratší, avšak o nič menej zaujímavý program o dvoch blokoch s tromi príspevkami a panelovou diskusiou bol pripravený na štvrtok od 9.00 do 12.20.

Zahájenia konferencie sa ujal jeden z hlavných organizátorov, Josef Krob (Katedra filozofie FF MU), avšak inšpirovaný tematikou konferencie nechal samotný otvárací príhovor na schopnostiach umelej inteligencie. Hneď v dvoch verziách príhovoru tak umelá inteligencia privítala všetkých

účastníkov a popriala im plodnú interdisciplinárnu debatu a hodnotný zážitok.

Potom už nasledoval prvý konferenčný príspevok, ktorý predstavil jeden z pozvaných prednášajúcich – Martin Hartl (Ústav konštruovania FSI VUT). V príspevku s názvom *Inženýrské vzdelávaní ve věku technologické singularity* sa zamerail na dôležitosť prehodnotenia súčasných vzdelávacích procesov a prístupu ku vzdelaniu v kontexte neustále sa zrýchľujúceho vývoja technológií a spôsobov ich využitia. Poukázal na nutnosť flexibility vo vzdelávaní, potrebu celoživotného vzdelávania i užšie prepojenie technických a humanitných odborov.

Druhým zvaným prednášajúcim bol Jiří Zounek (Ústav pedagogických vied FF MU), ktorý predstavil svoj výskum v príspevku *Digitální technologie v každodenním životě studentů – výzkum, výsledky, otázky...* Autor sa zaoberal rolou technológií v živote mladých ľudí a ich rodín, dopady na vzťahy a komunikáciu v rodine, ale aj využitím technológií v procese výuky.

Na podobnú tému nadviazala Hana Staudková (Ústav pedagogických vied FF MU) príspevkom *Role digitálních technologií v rodině očima rodičů*. Autorka prezentovala výsledky svojho výskumu založeného na rozhovoroch s rodičmi detí na prvom stupni základných škôl. Identifikovala tri prístupy rodín k technológiám, tri spôsoby, akými sa technológie vo fungovaní rodiny prejavujú. V prvom z nich je technológia prirodzenou a nerušivou súčasťou každodenného života, v druhom prípade technológie rodinu zatievujú a často sú nevedomky používané ako pomôcka k zvládaniu detí a ich voľného času. V treťom prípade sú technológie zámerne odsúvané a odmietané ako rušivý element, ktorému sa však v mnohých prípadoch nejde úplne vyhnúť.

Druhý blok uzavrela Dominika Regéciová (Ústav informačných systémů FIT VUT) a jej príspevok *Digitální demence: pověra, nebo nevyhnutelná skutečnost?*, v ktorom upozornila na negatívne dopady nadmerného používania technológií. Autorka sa zameraila najmä na vplyv, ktorý majú technológie na náš mozog a fenomén takzvanej digitálnej demencie. To neznamená, že by sme mali automaticky všetky technológie považovať za škodlivé, autorka však upozornila na striedmosť v miere a spôsoboch, akými technológie používa, a podelila sa i o vlastné skúsenosti.

Po výdatnom obede prišiel čas na tretí blok, ktorý zahájil Tomáš Švec (Ústav počítačové grafiky a multimédií FIT VUT) príspevkom *Ekhi: Jak hluboko do terapie pustíme umělou inteligenci?* Autor predstavil využitie kombinácie umelej inteligencie a virtuálnej reality v psychoterapeutickej praxi. Zároveň

upozornil na to, že prenikanie technológií do terapie otvára množstvo otázok i problémov, ktoré je nutné riešiť z interdisciplinárneho hľadiska.

Vít Bartoš (Katedra filozofie FP TUL) v príspevku *Kdopak by se bál umělé inteligence?* ponúkol sriedmy pohľad na problematiku obáv zo vzostupu umelej inteligencie ako konkurencie inteligencie biologickej. Podľa autora sú takéto obavy pri súčasnom stave AI neopodstatnené, nakoľko nielenže nevieme simulovať biologickú inteligenciu, my ju zatiaľ nedokážeme vo svojej úplnosti ani pochopiť. Umelé inteligencie tak podľa autora postrádajú vlastné motívy, vôľu a intenciu, a teda nepredstavujú riziko nahradenia či utlačania človeka či iných inteligentných bytostí.

Kolegovia Juraj Podroužek a Matuš Mesarčík (Kempelen Institute of Intelligent Technologies) predstavili spôsoby prelínania etiky a práva v informačných technológiách v príspevku *Etifikácia regulácie AI systémov*. Priblížili etifikáciu právneho systému AI v oblasti rozpoznávania tvárovej biometrie, čím upozornili na stále častejšie využívanie tejto technológie u kamerových záznamov z verejných priestranstiev, a to mnohokrát bez vedomia dotknutých osôb, čím predstavuje takéto využitie AI bezpečnostné i etické riziko. Autori tak zdôraznili nutnosť obohatiť IT reguláciu o etické posudzovanie používania týchto systémov a spracovávanía dát z nich získaných.

Hynek Trojánek (Iuridicum Remedium) následne v príspevku *Právo na analog jako jediná důstojná odpověď na dohledový kapitalismus* otvoril problém digitalizácie a digitálneho vylúčenia, ktorý sa silne prejavil najmä v dobe pandémie. Skutočnosť, že niektorí ľudia nemôžu, prípadne nechcú byť digitalizovaní, sa v dnešnej spoločnosti ukazuje byť v mnohých aspektoch ako problematická. Ľudia, ktorí dobrovoľne nevyužívajú napríklad smartphony, tak činia nie len z dôvodu ochrany svojho súkromia, ale i z hľadiska psychologického. Autor v príspevku poukázal na to, že spoločnosť by mala tieto preferencie rešpektovať a k digitalizovaným riešeniam ponúkať i alternatívy.

Michal Gladiš (Katedra filosofie FHS UK, Kempelen Institute of Intelligent Technologies) s príspevkom *Asistent využívající afektivní výpočetní schopnosti* priblížil výhody afektívnych výpočetných zariadení na zvládanie vlastných emócií a psychologických stavov. Podľa autora by mohla umelá inteligencia v podobe personalizovaného asistenta zbierajúceho a vyhodnocujúceho fyziologické dáta poskytovať spätnú väzbu a podporu, vďaka ktorej by užívateľ mohol lepšie prekonávať potencionálne emocionálne výkyvy. Autor však upozornil i na prípadné riziká, ktoré by z využívania podobného AI asistenta mohli vyvstávať, čím zakončil prvý deň konferencie.

Druhý deň ráno sa poslucháči mohli tešiť na anglický blok s pozvaným zahraničným hosťom Markom Coeckelberghom (Universität Wien, Institute of Philosophy of the Czech Academy of Sciences), ktorý sa zaoberal možným vplyvom umelej inteligencie na občanov demokratických systémov v príspevku *Democracy in danger? On the political epistemology of AI*. Coeckelbergh upozornil na to, že umelá inteligencia predstavuje riziko pre slobodné rozhodovanie a získavanie informácií, a to napríklad skrze podsúvanie fake news, nepravdivých informácií či vytváranie a podporovanie epistemických bublín. AI totiž nielenže získava a vyhodnocuje množstvo údajov o každom človeku, ale na základe toho mu i poskytuje napríklad personalizovanú reklamu a inak ovplyvňuje jeho názory a rozhodnutia.

Po príspevku nasledovala panelová diskusia s Petrom Urbanom, Jurajom Hvoreckým, Tomášom Hříbkom a Martinom Ritterom (Filozofický ústav Akadémie vied České republiky).

Program ďalej pokračoval opäť príspevkami v češtine, a to v poslednom bloku konferencie, v ktorom Michal Trčka (Katedra filozofie FP TUL) predstavil názory a obavy českej verejnosti na nanotechnológie. V príspevku s názvom *Nanotechnologie, rizika a etika* ukázal napríklad i to, že mnohé obavy laickej verejnosti pramenia práve z nedostatku prehľadu v danej oblasti, a inak nie sú príliš opodstatnené. Ďalej sa autor venoval prepojeniu nanotechnológií s biotechnológiami a tým, aké dopady by mohlo mať takéto spojenie na naše vnímanie prírody, i jej samotné fungovanie.

Konferenciu ukončil posledným príspevkom Martin Dominik (Katedra filozofie FF MU) argumentujúci v prospech post-pracovnej spoločnosti. Príspevok *Cesta k post-pracovní společnosti: Technologie jako osvoboditel* priblížil nielen historické a mentálne zakotvenie nášho vnímania práce, ale i príslub, ktorý nám v tomto smere prinášajú technológie. Podľa autora by nás totiž technológia mohla v blízkej budúcnosti oprostíť aspoň od časti našich pracovných povinností, čím by človek získal viac voľného času, vyššiu mieru vzdelanosti, slobody i rovnosti.

Konferencia Technologie za horizontem událostí bola jedinečnou príležitosťou zúčastniť sa diskusie o vplyve a technológií na jednotlivca i spoločnosť, o súčasnom i budúcom technologickom vývoji, jeho prísluboch, otázkach i rizikách. Interdisciplinárna povaha konferencie a jej účastníkov významne prispeli k bohatosti a zaujímavosti diskusie a poskytli možnosť zoznámenia sa a prepojenia odborníkov z rôznych oblastí vedeckého výskumu. Hoci sa konferencia Technologie za horizontem událostí konala v roku 2023 prvýkrát,

veríme, že to nebolo naposledy a že konferenciu čaká množstvo ďalších, zaujímavých a prínosných ročníkov.

Mgr. Patricia Dudíková

Doktorandka Katedry filozofie, Filozofická fakulta, Masarykova univerzita
Arna Nováka 1, 602 00 Brno, Česká republika
patriciadu@mail.muni.cz

This work can be used in accordance with the Creative Commons BY-NC-ND 4.0 International license terms and conditions (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode>). This does not apply to works or elements (such as image or photographs) that are used in the work under a contractual license or exception or limitation to relevant rights.

